

JAN BREYDELSTRAAT: OOIT TWEE STRATEN GESCEIDEN DOOR DE HOUTLEI

Koen Goeminne
www.vigorclius.be

Vandaag kennen wij de Jan Breydelstraat, het nauwe straatje tussen de Drabstraat en de Burgstraat, als één straat. Dit is ze echter niet altijd zo geweest. Eeuwenlang bestond dit tracé immers uit twee delen die verschillende namen droegen. Tot 1898 werd deze straat namelijk in twee gedeeld door de Houtlei. Dit kanaal, vermoedelijk gegraven in de 12de eeuw, mondde ter hoogte van het huidige Designmuseum uit in de Lieve. Beide delen werden met elkaar verbonden door de Appelbrug. De naamgeving van deze brug verwijst naar 'De Gulden Appel', een befaamde herberg die op de plaats stond van het latere Hotel de Coninck, het huidige Designmuseum. De naam 'Houtlei' dateert uit de 16de eeuw en verwijst naar de functie die het kanaal had om hout per schip te vervoeren en het hout te stapelen en te verhandelen langs de kade. Voordien sprak men over de 'Gracht', wanneer nodig met een nadere plaatsbepaling zoals 'bij Poortakker', of 'bij de Posteernepoort' (1).

Afb. 1. Detail van de kaart uit 1534 (STAM Gent) waarop de Jan Breydelstraat is omcirkeld. Hierop zien we ook de Appelbrug en de Houtlei die de straat in twee snijdt.

Onze Jan Breydelstraat veranderde doorheen haar geschiedenis niet enkel van uitzicht, maar ook van naam. Vóór de eenmaking heette het straatgedeelte tussen de Appelbrug en de Drabstraat Appelbrugstraat. Dit stuk behoorde tot het

Afb. 2. Foto genomen in 2015. Op de plaats van de gedempte Houtlei ligt nu een privé toegang tot een begin twintigste - eeuwse 'villa'. Rechts vooraan een bewaard gebleven gedeelte van de ijzeren afsluiting weergegeven op afb. 3.

historische hart van de stad (zie kadertekst en kaartje). Voordat de straat de naam Appelbrugstraat kreeg, stond ze bekend als 'den Zeertzak' (rue des Tricheurs). Tussen de Appelbrug en de Burgstraat, buiten dit centrum, was de naam Breydelsteghe of Breidelstraat gangbaar (2). Breydel of breidel doelde oorspronkelijk op de activiteiten van makers van paardentuig die naast breidels, teugels en ander paardentuig ook zadels vervaardigden. Dat zien we weer spiegeld in de Franse benaming rue des Selliers.

Na het dempen van de Houtlei besliste het college van burgemeester en schepenen op 29 april 1901 om de benamingen Appelbrugstraat en Breydelsteeg te verlaten en de fysiek één gemaakte straat de naam Jan Breydelstraat toe te kennen. Bij deze naamgeving was de invloed van de romantische 19de eeuw, met zijn terugrijpen naar historische roots duidelijk aanwezig. Nu werd er verwezen naar de Bruggeling die door Hendrik Conscience een heldenrol toebedeeld kreeg in zijn beschrijving van de Guldensporenslag.

Noten

- 1 Gysseling, M. (1954), *Gent's vroegste geschiedenis in de spiegel van zijn plaatsnamen*, Antwerpen, De Standaard, p. 46; Broget, G. (1993), Aan de Houtlei vroeger en nu. In: *Gentsche Tijdinghen*, jg 22, nr. 1, p. 2-29.
- 2 Fris. V. (1922), *De historische persoonsnamen der straten van Gent*, Gent, Volksdrukkerij, p. 24.

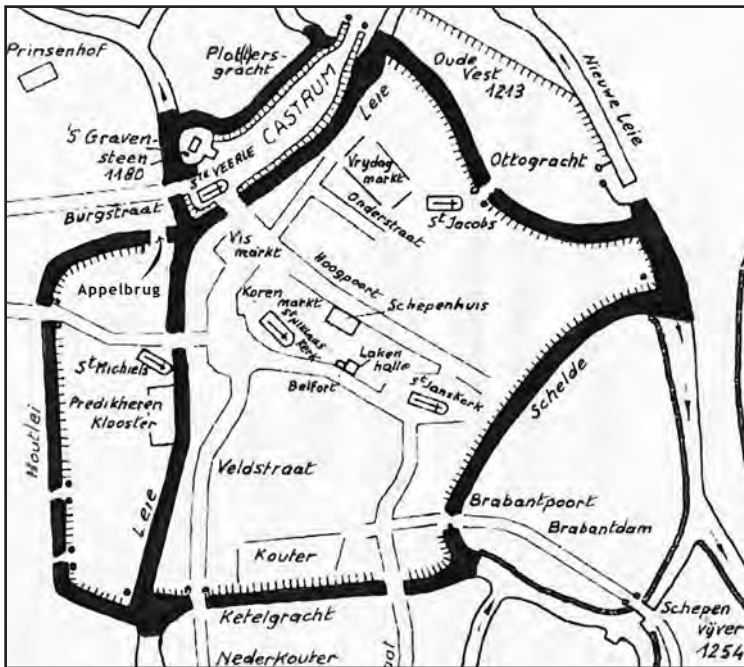
Ab. 3. Zicht op Houtlei vanaf de vroegere Appelbrug. Het linkse gebouw is vandaag het Designmuseum, gebouwd als Hôtel de Coninck in 1755. Bemerkt de muurankers in de zijgevel (Stadsarchief Gent, fotocollectie SCMS).

Afb. 4. Zicht op de Appelbrug (SAG, SCMS 4347).

Binnen de twaalfde-eeuwse omwalling: het hart van de stad

Gent binnen de twaalfde-eeuwse omwalling is het historische hart van de stad. De omwalling bestaat uit een watergordel, deels bestaande uit natuurlijke waterlopen, deels gegraven. Zo werd een gebied van ongeveer 80 hectare groot omgeven door de Reep (Schelde) in het Oosten, door de Ottogracht en de Sint-Jansgracht in het noordoosten, de Leie in het noordwesten, de gegraven Ketelgracht in het Zuiden en de (voor onze straat belangrijke) gegraven Houtlei in het Westen. Deze zone kreeg in de jaren 1800, vermoedelijk naar Brabants voorbeeld, de mooie maar onlogische benaming 'Kuip van Gent'. Wie de situatie ter plaatse verkent, ziet dat de zone binnen deze watergordel geen 'kuip' vormt, maar dat ze, met uitzondering van de Blandijnberg, integendeel hoger ligt dan de omgeving. Daarvan getuigen ook de namen Hoogpoort en Zandberg. Zie hierover: Devriese, L. (2004), De Kuip van Gent, een mooie maar volstrekt onlogische benaming. In: De Heraut, lg. 39 nr. 2; p. 4-5. Idem (2004), De Kuip van Gent geïmporteerd uit Brabant. In: De Heraut, jg. 39 nr. 3, p. 13-15.

Afb. 5. Schematisch kaartje van de twaalfde - eeuwse omwalling van Gent met de verschillende gegraven en natuurlijke waterlopen. Bron: <http://gentdekuip.com/de-kuip/>